

At bygge fællesskaber

Arkitekturen og de byggede miljøer er helt centrale for skabelsen af stærke og bæredygtige fællesskaber i Danmarks almene boligområder. I stedet for kun at prioritere den individuelle bolig, er de bygget med udpræget fokus på at skabe sociale relationer og liv mellem boligerne. Hvad der karakteriserer "gode fællesskaber" har imidlertid ændret sig over tid. Det samme gælder for arkitektens rolle i forhold til at understøtte dem, hvilket har resulteret i den brede variation af boligtypologier, der udgør det almenlyt Danmarkskort i dag.

Efterkrigstidens planlagte fællesskaber

I årtierne efter Anden Verdenskrig undergik det danske samfund en gennemgribende social og økonomisk forvandling. Danmark blev et velfærdssamfund, hvor fritid blev en kerneværdi. De almene boliger spillede her en central rolle. Særligt op gennem 1960'erne eksperimenterede boligforeninger og arkitekter med at udvikle nye arkitektoniske modeller, der kunne skabe rammen om en ny form for velfærdslivsstil, karakteriseret ved velstand, sundhed, fritid og fællesskab. Ambitionen var at skabe levende bymiljøer, der gav beboerne adgang til den voksende velfærdsstats goder, såvel som til en livsstil kendetegnet ved konsum, kultur og et organiseret fritidsliv.

Tæt-lavt byggeri og organiske fællesskaber

I begyndelsen af 1970'erne vandt en ny boligarkitektur frem i Danmark, i form af det såkaldte "tæt-lave boligbyggeri." I stedet for 1960'ernes funktionalistiske og monumentale boligarkitektur tog boligforeninger og arkitekter nu i stigende grad udgangspunkt i sammenhængende rækkehuse, klyngehuse og gårdhuse, der blev udstyret med hver sin lille have og fællesarealer mellem husene. Inspirationen blev ofte hentet i fortiden – særligt i gamle danske landsbymiljøer og købstæder. Det tæt-lave boligbyggeri afspejler således en erkendelse af, at fællesskaber ikke altid er organiseret omkring definerede aktiviteter, eller kan planlægges minutøst, men også må vokse frem nærmest organisk i de byrum, der forbinder dem.

Nye velfærdsfællesskaber?

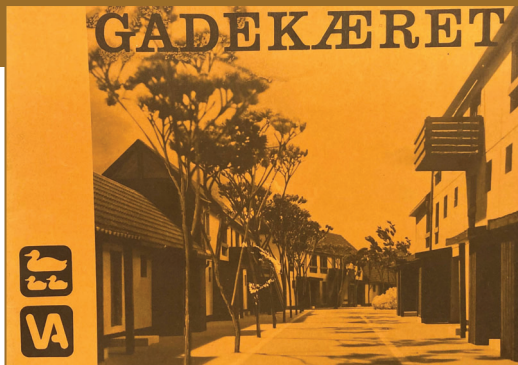
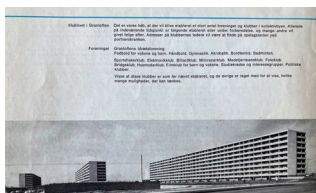
Ambitionen om at bygge almene boliger med gode rammer for fællesskaber er stadig i højsædet i dag. Fremtidens velfærdsopgaver kommer i stigende grad til at skulle varetages lokalt, og almene boligområder kan her potentielt spille en vigtig rolle. Men hvordan skal vi bygge til fremtidens fællesskaber, når de står over for hidtil usete sociale og miljømæssige udfordringer, både i forhold til den grønne omstilling, skiftende demografiske forhold og spørgsmål knyttet til f.eks. ensomhed?

Med denne udstilling giver vi et bud på, hvordan beboernes omgang med hverdagsting udgør en potentiel kilde til at skabe nye former for fællesskabende arkitektur, der tager udgangspunkt i beboernes uformelle fællesskaber.

GRAN TOFTEN

Det ser vi tydeligt afspejlet i Grantofte i Ballerup, der blev opført 1967-70. Det var arkitektparret Elsebeth og Kjeld Ussing, der designede boligområdet. Udover 1342 rummelige og moderne boliger blev området udstyret med et butikscenter, skole, børnehave og vuggestue, kirke, beboerhotel, store grønne områder og lokaler til diverse fritids- og foreningsaktiviteter.

GADEKÆRET

Denne nostalgi ser vi afspejlet i boligområdet Gadekæret i Ishøj, som repræsenterer et bevidst forsøg på at genfortolke forholdet mellem arkitektur og fællesskab. Gadekæret blev bygget af Vridsløselille Andelsboligforening fra 1975-79. Med Mariager som forbillende blev boligområdet 532 boliger opført omkring et kunstigt gadekæret – deraf navnet Gadekæret – og forbundet gennem uregelmæssige gadeforløb og mindre pladser samt grønninger. På den måde skulle boligområdet promovere uformel kontakt mellem beboerne.

generationernes hus

Byen på havnen | oktober 2016

Det ser vi med opførelsen af Generationernes Hus på Aarhus Ø, der stod færdigt i 2020. Bag bebyggelsen står blandt andre Brabrand Boligforening, der med Generationernes Hus har givet sit bud på et fællesskabende boligmiljø for op mod 500 beboere på tværs af generationer. Ved at kombinere boliger til ældre, familier, studerende og handicappede med en lang række fællesfaciliteter, tilbyder Generationernes Hus et konkret forsøg på at nytænke, hvordan lokale fællesskaber kan bidrage til at løfte fremtidens velfærdsopgaver.

HVERDAGSFORTELLING:

Grethe og Peter med børnene Lavinia og Sebastian
Grethe og Peter har nu snart 10 år. De bor på et fællesskabskabende hus der også har to lange og to korte. Sammen med deres datter Lavinia på 7 og sønnen Sebastian på 5 år som begge har gået i daginstitution 'høns' og ALLE fire har 100% af deres fritid. Lavinia går stadig af og til fodbold på vej fra skolen. For at få plads på håndboldbanen og lege i et stort rum, der er indrettet til håndbold. Familien bruger den store værelse i fællesskabet rigtig meget og har stor glæde af 70 Alge Kæret, som sikrer at alle børn læger sammen med Generationernes Hus. Sebastian er i 1. klasse og Peter er på vej til at starte på ungdomsskole. Han er bare super og læser 10 musiknumre hjemme på Havnen. Han er god til at lege og har haft Peter med på nogle flere gange, så tager de tingene med hjem og giver dem på udstillingen og inviterer de andre i fællesskabet på middag ude. Det er stort set alt, at alle for enden af året kan se på...

HVERDAGSFORTELLING:

Mikkel 23 år - beboer i ungdomsskolen
Bliver væk på 11. 6 af mobilen. Hans forældre er 87 Alge mor og far og er sjældent over, at hun ikke kan forstå, hvad hun er. Mikkel kommer i løbet af eftermiddag og 11 klasse. Mommer flyttede ind i Generationernes Hus i plejefamilie, da det allerede var 11 år. Han er datter, og mor og far er hun glad og lykkelig, men andre dage er hun sur og irriteret. Mikkel er fælles i Aarhus for at gå på VIA ungdomsskolen. Han er indvænnet træ af mommer, men da han går på 11 klasse med morgentid, og hun lever op, så hun ser ham, så er det alligevel en god start på dagen!
Mikkel har rigtig 11 personaltid og forstår situationen. En sød søster-assistent kommer 'hjemme' når, så hun er der til, når Mikkel kommer i VIA til 11. Mommer virker glad for altsammen og kan følge Mikkel på cyklen af 'den blå ramme'... I gang er han også lidt vred!
Cykelværestedet
Bilag med i Cirkler, hvor alle havde mulighed for at møde. Særligt godt er alle sammen, hvor Gadekæret 73 inspireret af 'mommer'.

At organisere fællesskaber

Boligforeningerne er skabt af beboerne, og den stærke foreningskultur, der kendetegner de almene boligområder, er drevet af beboerengagement. Det er beboerne selv, som står bag og driver de talrige fritidsklubber og foreninger, der udgør vigtige hverdagsfællesskaber for tusindvis af mennesker på tværs af Danmark. For at forstå, hvad der engagerer eller demotiverer disse ildsjæle i deres sociale virke, er vi imidlertid nødt til at se nærmere på fællesskabernes organisatoriske rammer – de formelle såvel som de uformelle.

Beboerdemokratiets rammer for fællesskab

Med indførelsen af beboerdemokrati i 1970 skabtes et centralt fundament for den forenings- og fritidskultur, der kendetegner store dele af den almene boligsektor i dag. Hvor beboerne indtil da kun havde haft ret til at udtale sig i forbindelse med lokale beslutningsprocesser, fik de med oprettelsen af lokale afdelingsbestyrelser og beboerforeninger aktiv medbestemmelsesret i udformningen og driften af deres boligområde. De organisatoriske rammer, der opstod i forbindelse hermed, blev i de efterfølgende år centrale for udviklingen af lokale foreninger, sociale aktiviteter og fællesskabende begivenheder.

Organiseringen af det fælles liv

I organiseringen og promovningen af sociale aktiviteter har lokale beboerblade udgjort et centralt omdrejningspunkt i mange almene boligområder. Det var typisk afdelingsbestyrelsen, som stod bag oprettelsen af det lokale beboerblad, der hurtigt kom til at fungere både som et talerør for beboerne, og som en platform til at etablere og promovere diverse sociale aktiviteter og begivenheder. Det var således i beboerbladene, at lokale fritidsklubber- og foreninger gjorde opmærksom på deres aktiviteter, ligesom det var her, at centrale begivenheder, såsom årlige julefester og sommerfester, blev annonceret og promoveret.

I Grantofte udkom første udgave af Beboerbladet Grantofte i 1970, og allerede i 1973 kunne beboerbladet berette om fritidsklubber- og foreninger, der beskæftigede sig med en bred vifte af aktiviteter som fodbold, håndbold, bordtennis, gymnastik, badminton, skak, billard, film, keramik, akvariedrift, fiskeri og elektronik. Ligeledes har beboerne i Gadekæret modtaget det lokale beboerblad, siden boligområdet stod færdigt i 1979. Det hed i begyndelsen Bryg, men skiftede i 1998 navn til Kæret.

Oversete uformelle fællesskaber?

Beboerdemokratiet og foreningslivet er imidlertid ikke de eneste kanaler, hvorigennem lokale fællesskaber organiseres og praktiseres i almene boligområder. I Grantofte, Gadekæret og Generationernes Hus har forskellige typer af uformelle fællesskaber, såsom havevdrkning, fælles gåture, kollektiv opdytning til jul, bytte- og genbrugsgrupper på Facebook, hundelufftegrupper og uformelle nabofællesskaber, udgjort vigtige sociale holdpunkter for mange beboere siden boligområdernes opførelse. De peger på den rigdom af beboerengagement, der er til stede i de almene boligområder, og som skaber fundamentet for næsten en million danskers boligform og hverdagsliv.

Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber

KONGRES 69

I socialt byggeri tager bygherren og beboerne på kursus sammen

Beboerdemokrati der er plads til.

ATLAS
Kvalitet der holder.

Beboerdemokrati

Miele

Indførelsen af beboernes medbestemmelsesret i driften af deres boligområder fik flere virksomheder til at henvende sig direkte til beboerne, gennem f.eks. reklamer i Beboerbladet Boligen.

HVORFOR ER DE

GRANTOFTE, Blad nr. 9

ikke medlem af beboerforeningen

STYRK SAMMENHOLDET – HENVEND DEM ALLEREDE I TIL ET BESTYRELSESMEDELM OG BLIV MELDT IND. DET KAN OGSÅ BETALE SIG FOR DEM!!

Forslag til organiseringen af Generationernes Hus

Generationernes Hus er et stort og mangfoldigt hus, som rummer en række aktiviteter og fællesskaber til og udover, som stiller sig til husets organisation og beslutningsproces.

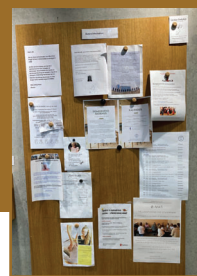
I huset er visionen den styrkende. For at understøtte den er det afgørende, at organisationen er så bred og åben som muligt. I nedenstående figur er der tre typer råd og udvalg. De blå er ledelsesråd, de grønne er fællesskabsrådene og de orange er kum rådgivning.

Figur 1: Råd og udvalg i huset

Generationernes Hus – Visionen

Ideen:

- At skabe et omfattende mini samfund under samme tag - IKKE 3 institutioner med ungdoms- og familiebølger ovenpå.
- Et hus hvor vi inspirerer hinanden, skaber nye relationer og opstår mindre ensomhed og højere trivsel i hverdagen.
- Et hus med inspirerende arbejdsfællesskaber på tværs af faglighed
- Et hus med en fælles vision og én fælles ledelse

Visualisering af husets organisering og vision lokaliseret fra byggeprogram og præsentation af huset.

Kommunikation om fælles arrangementer og tilbud fra husets ledelse og beboerne imellem sker løbende på opslagstavler i husets fælles stueetage.

BEBOER-DEMOKRATI her og nu

Beboer demokratiet i privat og almennyttigt udlejningsbyggeri

Et debatoplæg udarbejdet august 1983 af Boligselskabernes Landsforening og Lejernes Landsorganisation

Implementeringen og opretholdelsen af aktive beboerdemokratier i de almene boligområder har omfattet udarbejdelsen af kurser, informationsmateriale og løbende evalueringer.

Indførelsen af beboerdemokrati var på dagsordenen på Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskabers (i dag BL) årlige kongres i 1979.

GRANTOFTE

De må hjælpe til

BLAD NR. 1 JUN 1970

Tidlige udgaver af Beboerbladet Grantofte, der aktivt forsøgte at hverbeboere til den nyoprettede beboerforening. Lokaliseret på Ballerup Stadsarkiv.